

Katolická teologická fakulta UK

ZKUŠEBNÍ OKRUHY KE STÁTNÍ RIGORÓZNÍ ZKOUŠCE

Studijní program: Katolická teologie / Teologické nauky

Zkouška se může konat v těchto disciplínách:

- I. Biblické vědy
- II. Fundamentální teologie a dogmatická teologie
- III. Teologická etika a spirituální teologie
- IV. Liturgika, katechetika a pastorální teologie
- V. Kanonické a konfesní právo
- VI. Patristika a dějiny dogmatu

V Praze, dne 24. března 2020

I. BIBLICKÉ VĚDY

I.A. STARÝ ZÁKON

1. Vrchol a závěr Abraháмова cyklu v Gn 22,1–25,18

Význam Abraháмова cyklu v uspořádání knihy Genesis — exegetický komentář a četba úryvku v originále z Gn 22,1–24 — znalost struktury a teologický komentář ke Gn 23,1–25,18 — hlavní teologická témata: život z Božích rukou a víra v Boží vedení a prozřetelnost — konkrétní dopad textu pro SZ a pro NZ

Četba hebrejského textu Gn 22,1–24

PRUDKÝ, Martin. Genesis 22. *Křesťanská revue* 57, 1990, s. 77-82 a 113-115.

RÖMER, Thomas. Abraham's Righteousness and Sacrifice: How to understand (and translate) Genesis 15 and 22, *Communio viatorum* LIV, 2012, s. 3–15.

VĚTROVEC, Pavel. *Hospodinův Zákon v pěti knihách Mojžíšových*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016.

WENHAM, Gordon. *Genesis 16-50*. Word Biblical Commentary. vol. 2. Dallas: World Books, 1994.

WESTERMANN, Claus. *Genesis, 2. Teilband, Genesis 12–36*. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1989.

2. Počátek konfliktu Saula a Davida v 1 Sam 16–19

Role monarchie a jejího nástupu v deuteronomistické historiografii — exegetický komentář a četba úryvku v originále z 1 Sam 16–17 — teologický komentář a znalost struktury 1 Sam 18–19 — hlavní teologická témata: spravedlnost, statečnost, bezúhonnost jako předpoklady vlády nad Božím lidem — David v teologii SZ a NZ

Četba hebrejského textu 1 Sam 16–17

CHALUPA, Petr. *První Samuelova: tragická postava na královském trůnu*. Český ekumenický komentář ke Starému zákonu 9. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK – Česká biblická společnost, 2018.

COSTACURTA, Bruna. *Con la cetra e con la fionda. L'ascesa di Davide verso il trono*. Bologna: EDB, 1994.

MC CARTER, Peter Kyle. *1 Samuel*. The Anchor Bible. New York: Doubleday, 1980.

VĚTROVEC, Pavel. „Historické“ knihy Starého zákona. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017.

3. Lekce moudrosti z úst mistra i samotné paní Moudrosti v Př 7–9

Sapienciální fenomén, tzv. sapienciální pentateuch v Písmu — význam a kompozice knihy Přísloví — detailní exegetický rozbor s četbou úryvku v originále z Př 8, teologický rozbor a znalost struktury kapitol 7 a 9 — hlavní teologická témata: moudrost poznávaná z řádu stvoření i jako dar, který vzbuzuje bázeň před Bohem coby postoj životní integrity naslouchajícího — dopady textu ve SZ i v NZ

Četba hebrejského textu Př 8

BENEŠ, Jiří. Učitelka interpretace stvořitelských činů: alternativa hermeneutického paradigmatu v druhé řeči moudrosti (Př 8,1-31). *Theologická revue*. 2014, 85(3), s. 299–314 (dostupné také z: <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>).

DIETRICH, Werner. *Das Buch der Sprüche*. Wuppertaler Studienbibel. Reihe Altes Testament. Wuppertal: Brockhaus, 1985.

- FOX, Michael V. *Proverbs 1-9: A new translation with introduction and commentary*. Anchor Bible. New York: Doubleday, 2000.
- LOADER, James Alfred. *Proverbs 1-9*. Historical commentary on the Old Testament, Leuven: Peeters, 2014.
- MURPHY, Roland E. *Proverbs*. Word Biblical Commentary 22. Nashville: Thomas Nelson, 1998.
- VLKOVÁ, Gabriela Ivana. *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*, Skripta – 2., přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007.

4. První část knihy Immanuel: Iz 6–9

Prorocký fenomén a přehled biblické prorocké literatury — velká témata a kompozice knihy Izaiáš — exegetický komentář a četba úryvku v originále z Iz 7, teologický komentář a struktura kapitol 6; 8–9 — hlavní teologická témata: budoucí spása je v Hospodinu, transcendentní Bůh poskytuje konkrétní pomoc těm, kdo jsou mu věrní — prvky dané teologické argumentace v dalších částech knihy Izaiáš, ve SZ a v NZ

Četba hebrejského textu Iz 7

- BEUKEN, Willem A. M. – BERGES, Ulrich, (ed.). *Jesaja 1-12*. Herders theologischer Kommentar zum Alten Testament. Freiburg: Herder 2003.
- Izaiáš. Revidovaný překlad s výkladovými poznámkami*. Praha: Česká biblická společnost, 2018.
- KAISER, Otto. *Der Prophet Jesaja: Kapitel 1-12*. Das Alte Testament Deutsch. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1984.
- VLKOVÁ, Gabriela Ivana. *Izajáš I. 1-12. S námi je Bůh?* Český ekumenický komentář ke Starému zákonu. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK - Česká biblická společnost, 2019.
- WOLFF, Hans Walter. *Frieden ohne Ende: Eine Auslegung von Jesaja 7,1-17 und 9,1-6*. Biblische Studien. Neukirchen: Neukirchener Verlag, 1962.

5. Přítomnost i budoucnost jsou v Boží režii: Dan 5–7

Apokalyptický fenomén v Bibli a intertestamentární literatuře — symbolická mluva a různé druhy symbolismu — kompozice, dobový kontext a původní jazyky obou verzí knihy Daniel — exegetický rozbor Dan 7 s četbou úryvku v originále, teologický rozbor, struktura a zvláštnosti Dan 5–6 — hlavní teologická témata: Bůh má absolutní moc, projevuje ji v pravý čas, nakonec bude zjevná všem — víra zbožných je vystavena zkoušce, bývají však vysvobozeni tak podivuhodně, že je k pochopení někdy třeba interpreta

Četba aramejského textu Dan 7

- BALDWIN, Joyce G. *Daniel*. Tyndale Old Testament Commentaries. Leicester: Inter Varsity Press, 1978.
- BENEŠ, Jiří. *Kniha o Bohu soudci: teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015.
- COLLINS, John Joseph – FLINT, Peter W. (ed.). *The book of Daniel: Composition and Reception*. Supplements to Vetus Testamentum. Leiden: Brill, 2001.
- KOCH, Klaus. *Das Buch Daniel*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1980.
- MAIER, Gerhard. *Der Prophet Daniel*. Wuppertaler Studienbibel, Reihe Altes Testament. Wuppertal: Brockhaus, 1982.

I.B. NOVÝ ZÁKON

1. Ježíšovo vzkříšení v apoštolském kérygmatu a v teologických pohledech synoptiků

Terminologie „vzkříšení“ se starozákonními kořeny — literární formy tradic o Kristově vzkříšení — starobylá vyznání víry v novozákonní epistolární literatuře — narativní formy svědectví o vzkříšení v kanonických evangeliích — teologické zpracování a akcenty jednotlivých evangelistů

Četba řeckého textu Lk 24,1–53

BROWN, Raymond E. *Ježíš v pohledu Nového zákona (Úvod do christologie)*. Praha: Vyšehrad, 1998.

MAREČEK, Petr. *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích: Výklad závěrečných kapitol kanonických evangelií*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011.

MAREČEK, Petr. Zjevení v Galileji. Výklad a poselství Mt 28,16–20. In: Novotný, Vojtěch (ed.). *Všechno je milost. Sborník k poctě 80. narozenin Ludvíka Armbrustera*. Praha: Karolinum, 2008, s. 150–172.

MAREČEK, Petr. Učedníci putující do Emauz v Lk 24,13–35. *Studia Theologica* 21, 2019, s. 1–17.

2. Horské kázání jako výraz „větší spravedlnosti“

Teologické akcenty Matoušova evangelia — možné prameny Horského kázání (HK) — srovnání se synoptickým lukášovským textem — struktura HK — exegeze blahoslavenství — exegeticko-etický rozbor 6 antitezí — Ježíšovo pojetí „spravedlnosti“ a „dokonalosti“ v Matoušově evangeliu

Četba řeckého textu Mt 5,1–48

BROŽ, Vojtěch. Ježíš a blahoslavenství. *MKR Communio* 17, 2013, s. 8–23.

FARKAŠ, Pavol. Ježíšova Reč na vrchu v kontexte morálnej filozofie a kresťanskej spirituality. *Zborník príspevkov k 50. výročiu kňazstva J. Ex. Mons. Eduarda Kojnoka*. Rožňava: Biskupský úrad Rožňava, 2006, s. 139–145.

FARKAŠ, Pavol. *Ježíšova reč na vrchu*, Bratislava: Univerzita Komenského, 2001.

MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 1. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2011.

MRÁZEK, Jiří. *Kázání na hoře*. Jihlava: Mlýn, 2017.

TICHÝ, Ladislav. Blahoslavenství Matoušova horského kázání. *Studia theologica* 3, 2001, s. 1–13.

LUZ, Ulrich. *Das Evangelium nach Matthäus (Mt 1–7)*. Evangelisch-Katholisch Kommentar zum Neuen Testament I/1. Zurich: Benziger – Neukirchener-Vluyn: Neukirchener, 2002 (též v anglickém překladu v edici Hermeneia).

3. Lukášovské teologické akcenty v Ježíšových podobenstvích

Podobenství z hlediska formy a rétorického působení — možné prameny lukášovských podobenství — převažující tematika — podobenství v kontextu lukášovské struktury — struktura a exegeze Lk 15,1–32 — místo a funkce tohoto podobenství v působení „historického“ Ježíše – reinterpretace tohoto podobenství v apoštolském kázání a v Lukášově redakci

Četba řeckého textu Lk 15,1–32

MAREČEK, Petr. *Evangelium podle Lukáše*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 3. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2017.

MAREČEK, Petr. Společenství s Otcem. Výklad podobenství o marnotratném synu (Lk 15,11–32). *Studia theologica* 6, 2004, s. 1–18.

MRÁZEK, Jiří. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007.
SCARANO, Angelo. *O marnotratném otci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012.
POKORNÝ, Petr. Lukas 15,11–32 und die lukanische Soteriologie. In: Karl Kertelge – Traugott Holtz – Claus-Peter März (eds.). *Christus bezeugen*. Festschrift für Wolfgang Trilling zum 65. Geburtstag. EThSt 59. Leipzig: St. Benno-Verlag, 1989, s. 179–192.

4. Janovská teologie v Ježíšově řeči o chlebu života

Zvláštnosti janovského stylu — význam Ježíšových řečí a jejich literárně-teologická strategie — struktura Jan 6 — dynamika Jan 6 — výklad biblicko-teologických pojmů v kontextu Janova evangelia

Četba řeckého textu Jan 6,1–71

MOLONEY, Francis J. *Evangelium podle Jana*. Sacra Pagina 4. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
BEUTLER, Johannes. *Das Johannesevangelium: Kommentar*. Freiburg i. Br.: Herder, 2013.
BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John i-xii*. Anchor Bible 29. New York: Doubleday, 2006.
KEENER, Craig S. *The Gospel of John: A Commentary*. Peabody: Hendrickson Publishers, 2003.
ZUMSTEIN, Jean. *Das Johannesevangelium*. Kritisch-exegetischer Kommentar über das Neue Testament 2. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2016.

5. Kristovo novozákonní kněžství a kněžství věřících

Principy a podoba starozákonního kultu — stav a funkce židovského kněžstva v době Druhého chrámu — Ježíšův vztah ke kněžství v době jeho pozemského života — christologické základy pro pojetí Ježíšova novozákonního kněžství — pojem kněžství ve vztahu ke struktuře Listu Židům — základní vlastnosti Ježíšova novozákonního kněžství — otázka kněžství věřících podle 1 Petr

Četba řeckého textu Žid 5,1–10; 9,11–14; 1 Petr 2,1–10

BROŽ, Jaroslav. *List Židům*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 16. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2015.
BROŽ, Jaroslav. Kněžství Ježíše Krista a služební kněžství podle novozákonních pramenů. In: Kolektiv autorů. *O služebném kněžství*. Svitavy: Trinitas, 2006, s. 18–39.
DUS, Jan A. *První list Petřův*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 18. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2017.
ATTRIDGE, Harold. *The Epistle to the Hebrews*. Hermeneia. Philadelphia: Fortress Press, 1989.
GRÄSSER, Erich. *An die Hebräer*, EKK XVII/1,2,3. Zurich: Benziger Neukirchener, 1990, 1993, 1997.
KOESTER, Craig R. *Hebrews*, Anchor Bible 36, New York: Doubleday, 2001.
LANE, W. L. *Hebrews 1–8, Hebrews 9–13*, Word Biblical Commentary 47A/47B. Dallas: Word Books, 1991.
VANHOYE, Albert. *Sacerdoti antichi e nuovo Sacerdote secondo il Nuovo testamento*, Leumann: Elle Di Ci, 1990.

6. Novozákonní ekleziologie v pavlovských listech

Prameny: Řím, 1 Kor, Kol, Ef, pastorální epištoly — terminologie církevního společenství — návaznost na starozákonní Izrael — obrazy církve — církev jako místní komunita — „univerzální“ rozměr církve — vedení komunit a význam charismat — úloha apoštola Pavla v jednotlivých komunitách a vzhledem k „univerzální“ církvi.

Četba řeckého textu 1 Kor 12,1–31

OPATRŇY, Dominik. *Pastorální listy*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 15. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2019.

POKORNÝ, Petr. *List Efezským*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 10. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2006.

RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*. Praha: Karolinum, 2014, s. 414–419.

RYŠKOVÁ, Mireia. *List Koloským*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 12. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2018.

TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 7. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2019.

BROŽ, Jaroslav. „One flesh.“ The Spousal Symbology in Ecclesiology of the Epistle to the Ephesians (5:21–33). *Acta Universitatis Carolinae Theologica* 1 (2), 2011, s. 7–16.

MacDONALD, Margaret Y. *The Pauline Churches*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.

7. Ježíšovo a pavlovské učení o manželství a rodině

Manželství a rodina v 1 Tes, 1 Kor, Kol, Ef, 1 Petr a pastorálních epištolách (zejm. 1 Tim).

Četba řeckého textu Ef 5,21-6,9

BROŽ, Vojtěch. Biblická východiska ke svátosti manželství. In: Kolektiv autorů. *Svátost manželství jako znamení nové a věčné smlouvy*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2018, s. 13–44.

MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 1. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2011.

OPATRŇY, Dominik. *Pastorální listy*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 15. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2019.

POKORNÝ, Petr. *List Efezským*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 10. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2006.

RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*. Praha: Karolinum, 2014, s. 428–437.

RYŠKOVÁ, Mireia. *První list Tesalonickým*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 13. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2007.

RYŠKOVÁ, Mireia. *List Koloským*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 12. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2018.

RYŠKOVÁ, Mireia. Muž jako hlava rodiny. Biblicko-teologická studie k Ef 5,21–6,9; Kol 3,18–4,1. *Acta Universitatis Carolinae Theologica* 2 (1), 2011, s. 63–86.

TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 7. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2019.

BROŽ, Jaroslav. „One flesh.“ The Spousal Symbology in Ecclesiology of the Epistle to the Ephesians (5:21–33). *Acta Universitatis Carolinae Theologica* 1 (2), 2011, s. 7–16.

8. Zákon v pavlovském pojetí a v Listu Jakubově

Klasická interpretace pavlovského „Zákona“ a „New Perspective“ — požadavek „skutků Zákona“ u Pavlových oponentů v Galácii — struktura Listu Galat'anům a jeho hlavní teze — křesťanská pareneze v Gal formulovaná jako protiklad „skutků Zákona“ a milosti Ducha — možné okolnosti Jakubova listu — různé interpretace Jakubova postoje k víře a skutkům

Četba řeckého textu Gal 3,1-21; Jak 2,1-26

MAREČEK, Petr. *List Jakubův*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 17. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2020.

RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*. Praha: Karolinum, 2014, s. 428–437.

TICHÝ, Ladislav. *List Galatským*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu 9. Praha: Centrum biblických studií AV a UK – Česká biblická společnost, 2016.

WITHERINGTON, Ben. *The „New Perspective“ on Paul and the Law* [25. 3. 2020]. <<https://www.ligonier.org/learn/articles/new-perspective-paul-and-law/>>

II. FUNDAMENTÁLNÍ TEOLOGIE A DOGMATICKÁ TEOLOGIE

1. Metoda v teologii

Dějinný přehled: biblická epocha, patristická doba, monastická a scholastická teologie, vývoj po Tridentském koncilu — *Dei Filius* IV: *nexus mysteriorum*, analogie a vztah k finalitě člověka — *Dei verbum*: vztah Písma a tradice — *Optatam totius* 16: *auditus fidei a intellectus fidei* – diskuse o metodě po 2. vatikánském koncilu: Karl Rahner a Bernard Lonergan – dokument MTK *Teologie dnes* – vztah víry a rozumu podle encykliky *Fides et ratio* – vztah teologie a magisteria

Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*. In: Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: KNA, 2002, s. 101–123.

MTK. *Teologie dnes: perspektivy, principy, kritéria*. Olomouc: CMTF UP, 2012.

MTK. Jednota víry a teologický pluralismus. In: C. V. POSPÍŠIL (ed.). *Dokumenty MTK věnované metodě do roku 1995 a statuta MTK*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.

MTK. *Vzájemný vztah mezi magisteriem a teologií*. Ibidem.

MTK. *O interpretaci dogmat*. Ibidem.

MTK. *Víra a inkulturace*. Ibidem.

POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.

2. Zjevení a víra

Revelatio, apparitio a manifestatio — biblické zjevení jako univerzální, personální a sakramentální událost — instrukčně-teoretický model zjevení 1. vatikánského koncilu — zjevení jako sebesdílení a sebedarování v pojetí *Dei verbum* – modely zjevení v pokoncilní teologii (Avery Dulles, Max Seckler, René Latourelle) — sponsoriální charakter víry — vlastnosti víry — role kredibility zjevení v aktu a procesu víry — antropologický přístup ke zjevení: *homo capax Dei* a „posluchač slova“, *desiderium naturale videndi Deum* — klasifikace ateismu dle GS 19–21

Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium*. In: Dokumenty II. vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 29–100.

BOUMA, David. *Provokátor Klaus Berger. Kritika východisek současné novozákonní exegeze v díla Klausa Bergera a její možné využití ve fundamentální teologii*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2011.

BOUMA, David. *Zjevení, víra, církev: teologické skici k úvodu do křesťanství*. Ostrava: Moravapress, 2013. Dostupné z <<http://transkulturnikomunikace.cz/novinka/163/zjeveni-vira-cirkev?filter=Publications>>.

DULLES, Avery. Víra a zjevení. In: FIORENZA, Francis S. – GALVIN, John P. (eds.). *Systematická teologie I. Římskokatolická perspektiva*. Brno: CDK 1996, s. 105–145.

KERN – POTTMEYER – SECKLER (eds.). *Handbuch der Fundamentaltheologie*. Freiburg im B.: Herder, 1988.

LATOURELLE, René – FISICHELLA, Rino. *Dictionary of Fundamental Theology*. New York: Crossroad, 1994.

PIÉ-NINOT, Salvador. *La teologia fondamentale*. 5. vyd. Brescia: Queriniana 2014.

WALDENFELS, Hans. Boží zjevení. In: TÝŽ. *Kontextová fundamentální teologie*. Praha: Vyšehrad 2000, s. 207–232.

3. Fundamentální christologie

Tzv. historický Ježíš a historická relevance Nového zákona — Ježíš z Nazareta v kontextu víry Izraele a jako naplnění Starého zákona — fundamentálněteologický pohled na Ježíšovy zázraky a kritika novozákonních zázraků — vzkříšení jako neuralgický bod fundamentální christologie — tajemství člověka ve světle vtěleného Slova (GS 22) — význam antropologické, historické a teologické kredibility Ježíše z Nazareta v aktu a procesu víry

Věřoučná konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*. In: Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 173–265.

PBK. *Sancta Mater Ecclesia – instrukce o historické pravdivosti evangelíí*, 1964.

PBK. *Bible a christologie*. Praha: Krystal, 1999.

MTK. *Vědomí, které měl Ježíš o sobě a o svém poslání (Iam bis de christologia)*, 1985.

BOUMA, David. *Problémy se Vzkříšeným: potenciál a limity velikonočních tezí Hansjürgena Verweyena*. Kostelec: Pavel Mervart, 2015.

4. Fundamentální ekleziologie a ekumenismus

Vztah Ježíše z Nazareta a církve: od Nového zákona k názorům současné teologie – prvotní církev jako norma a základ uvažování o církvi — petrinská služba v církvi — kredibilita církve na 1. vatikánském koncilu: *via empirica* — ekleziologie 2. vatikánského koncilu: Boží lid, mystické tělo, svátost spásy — kredibilita církve podle Salvadora Pié-Ninota: cesta svědectví — kritika církve a její reforma — definice a praktické úkoly ekumenismu dle UR 4–12.

Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*. In: Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 433–457.

PBK. *Jednota a rozličnost v církvi*, 1984.

MTK. *Vybraná témata z ekleziologie*, 1985.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *List katolickým biskupům o některých aspektech církve pojímané jako communio*, 1992.

BOUMA, David. The Category of Testimony as an Axis of Fundamental Ecclesiology. The Credibility of the Church in the Work of Salvador Pié-Ninot. *Acta Universitatis Carolinae Theologica* 7, 2 (2017), s. 75–86.

CONGAR, Yves. *Vraie et fausse réforme dans l'Église*. 2. vyd. Paris: Les Éditions du Cerf, 1968.

SALVET, Ondřej. Přátelská kritika církve a její reforma. *AUC Theologica* 7, 1 (2017), s. 117–139.

5. Ekonomická a imanentní Trojice

Vztah mezi imanentní a ekonomickou Trojicí — „Grundaxiom“ Karla Rahnera — Možnosti a meze našeho vypovídání o imanentní Trojici — Princip analogie v trinitární teologii — Stvořitelská a spasitelská Trojice — Význam dějin spásy pro Trojjediného Boha — Vtělení a Kříž jako vrcholné zjevení trojičného tajemství

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2017.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *I řekl bůh: Trinitární teologie stvoření*. Praha: Karolinum, 2019.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2005.

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010.

EMERY, Gilles. *Trojice: Úvod do katolického učení o trojjediném Bohu*. Praha: Krystal OP, 2019.

TOMÁŠ AKVINSKÝ. *O Trojici v Teologické sumě*. Praha: Krystal OP, 2019.

RAHNER, Karl. Der dreifaltige Gott als transzendenter Urgrund der Heilsgeschichte. In Feiner, J. – Löhrer, M. (ed.), *Die Heilsgeschichte vor Christus, (Mysterium Salutis 2)*, Einsiedeln – Zürich – Köln: Benziner, 1967, 317–347.

6. Augustinonova trinitární teologie a její recepce v západní teologii

„Psychologická“ teorie: tři mohutnosti mysli (paměť, inteligence, vůle) — Teorie „vnitrobožských vztahů“: jediná božská podstata (přirozenost) a tři Boží osoby konstituované vzájemnou relací — Recepce a rozvinutí Augustinovy trinitární teologie ve středověké teologii (Richard od Sv. Viktora, Tomáš Akvinský) — Kritika ve 20. století (Karl Rahner) — Analogie mezi „osobou“ v Trojici a lidskou osobou

AUGUSTINUS, *De Trinitate* (připravuje se vydání českého překladu).

TOMÁŠ AKVINSKÝ. *O Trojici v Teologické sumě*. Praha: Krystal OP, 2019.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2017.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *I řekl bůh: Trinitární teologie stvoření*. Praha: Karolinum, 2019.

Emery, Gilles. *Trojice: Úvod do katolického učení o trojjediném Bohu*. Praha: Krystal OP, 2019.

Kany, Roland. *Augustins Trinitätsdenken: Bilanz, Kritik und Weiterführung der modernen Forschung zu „De Trinitate“*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2007 (připravuje se nové vydání 2020).

7. Chalcedonské dogma

Na cestě k Chalcedonskému koncilu: alexandrijská a antiochijská škola — Spor o jednotu subjektu v Kristu a Efezský koncil (431) — Eutychův monofyzitismus a reakce Lva Velikého — Výklad chalcedonské formulace dogmatu (451) — Neochalcedonská teologie a II. konstantinopolský koncil (553) — Christologie 20. století ve světle chalcedonského dogmatu: trinitární christologie a antropologicky zaměřená christologie — Pokusy o vystižení termínu „osoba“ v trinitární teologii, christologii a antropologii.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2010.

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010.

RATZINGER, Joseph/BENEDIKT XVI. *Ježíš Nazaretský*, 3. svazky. Brno: Barrister & Principal, 2007, 2011, 2013.

KASPER, Walter. *Jesus der Christus*. 10. vyd. Mainz: Matthias-Grünwald, 1986.

RAHNER, Karl. *Probleme der Christologie von heute*. In *Schriften zur Theologie I*, Einsiedeln: Benzinger, 1954, s. 169–222.

DENZINGER, Heinrich, HÜNERMANN, Peter (ed.). *Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen*. 37. vyd. Freiburg im Breisgau: Herder, 1991.

8. Jedinečnost Kristova spásného díla a otázka spásy nekřesťanů

Vysvětlení problematiky a aktuálnosti otázky — Jedinečnost Krista jakožto naplnění a překonání Starého zákona — Jedinečnost Krista (křesťanství) ve vztahu k ostatním náboženstvím (a filozofii): od Bible přes patristiku, středověké koncily až po současné magisterium a ve světle současné teologické reflexe — Spása (jedině) skrze Krista (a z toho vyplývající kritéria spásy a možnost spásy nekřesťanů): biblicky, patristicky, magisteriálně, ve světle současné teologické reflexe — Nástin systematického řešení v souladu se současným magisteriem

Magisteriální dokumenty, např. *Nostra aetate*; MTK. *Křesťanství a ostatní náboženství* (1996); *Dominus Iesus* (2000); *Unam sanctam* (1302).

AUGUSTIN. *De vera religione*.

JUSTIN. *Apologia I a II*.

BALTHASAR, H. U. von. *Cordula oder Ernstfall*. Einsiedeln: Johannes-Verlag, 1966 [česky: *Kordula anebo vážný případ*. Řím 1987].

BOUBLÍK, V. *Teologie mimokřesťanských náboženství*. Kostelní Vydří: KNA, 2000.

ČERVENKOVÁ, D. *Katolický pohled na náboženskou pluralitu*. Praha: Karolinum, 2016.

- POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta. Pán a spasitel*, Praha 2010.
- . Mezinárodní teologická komise a teologie mimokřesťanských náboženství. In: *Křesťanství a ostatní náboženství. Dokument Mezinárodní teologické komise z roku 1996*. Praha 1999, 3–13.
- RAHNER, K., Anonymer und expliziter Glaube, *ST*, XII, 76-84 = *SW*, XXII/2, 284-292.
- . Anonymes Christentum und Missionsauftrag der Kirche, *SW*, XXII, 312-325.
- . Bemerkungen zum Problem des „anonymen Christen“, *ST*, X, 531-546 = *SW*, XXII/2, 326-337.
- . *Grundkurs des Glaubens. Einführung in den Begriff des Christentums*. Freiburg in B., 1976 = *SW*, XXVI, 1-445 (česky: *Základy křesťanské víry*, Řím 2002).
- RATZINGER, J. *Die Vielfalt der Religionen un der Eine Bund*. Hagen, 1998.

9. Eucharistie jako pramen a vrchol veškerého života církve

Nauka o eucharistii a jejího vztahu k církvi v Písmu — Eucharistie jako reprezentativní obraz Kristova velikonočního tajemství — Eucharistie jako duchovní oběť na základě magisteriálních dokumentů (zvláště LG 10-11, 34) a z hlediska systematické teologie — Eucharistie jako vrchol bohoslužebného konání církve na základě magisteriálních dokumentů (zvláště SC 5-10) a z hlediska systematické teologie — Svátostná struktura eucharistie (*sacramentum – res et sacramentum – res*) aplikovaná na tajemství církve — Církev působí eucharistii, eucharistie působí církvev — Svátostná milost eucharistie a jednota církve.

- BROŽ, Prokop. „Církev působí eucharistii, eucharistie působí církvev.“ *Communio* 2006, č. 2, s. 180-196.
- LA SOUJEOLE, Benoît-Dominique de. *Introduction to the Mystery of the Church*. Catholic University of America Press, 2017,
- MOHELNÍK, Benedikt. *Pečeť daru Ducha Svatého*. Praha: Krystal OP, 2012, s. 213-225.
- MOHELNÍK, Benedikt. „Eucharistie – oběť Krista-Hlavy a jeho mystického Těla.“ *Acta Universitatis Carolinae. Theologica* 2016, s. 119-146.
- MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.
- NICOLAS, Jean-Hervé. *Syntéza dogmatické teologie*

10. Univerzální eschatologie

Základní prameny, biblické literární druhy, hermeneutická kritéria. — Eschatologie individuální-univerzální, přítomní-intermediální-finální. — Teologie nového stvoření (naplnění, proměnění, zbožštění). — Teologie nebeské církve (jednota stavů církve, naplnění a proměna církve, lidé a andělé, nebeský Jeruzalém). — Nebe a peklo, problematika apokatastasis. — Ježíš Kristus, ho eschatos (eschatologická christologie a trinitologie).

- BALTHASAR, Hans Urs von. *Eschatologie in unserer Zeit: Die letzten Dinge des Menschen und das Christentum*. 2. Aufl. Freiburg: Johannes, 2005.
- BALTHASAR, Hans Urs von. *Síla křesťanské naděje*. Olomouc: Velehrad, 1995.
- BULGAKOV, Sergej. *Nevěsta Beránkova: (O Boholidství)*. Velehrad – Olomouc: Refugium, 2004.
- LUBAC, Henri de. *Katolicismus: společenská hlediska dogmatu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.
- LUBAC, Henri de. *Meditace o církvi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.
- Mezinárodní katolická revue Communio* (Hans Urs von Balthasar, Jean Galot, Luis Ladaria, Joseph Ratzinger).
- MOLTMANN, Jürgen. *Das Kommen Gottes. Christliche Eschatologie*. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus 1995.
- MOLTMANN, Jürgen. *Bůh ve stvoření: ekologická nauka o stvoření*. Brno: CDK; Praha: Vyšehrad, 1999.

RATZINGER, Joseph. Eschatologie: smrt a věčný život. 3. vydání. Brno: Barrister&Principal, 2017.

SCHÖNBORN, Christoph. Cestou proměnění: putování, reinkarnace, zbožštění. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998.

III. TEOLOGICKÁ ETIKA A SPIRITUÁLNÍ TEOLOGIE

III.A. TEOLOGICKÁ ETIKA

1. Svědomí

Biblické pojetí svědomí — svědomí v teologické tradici a v učení církve — závaznost svědomí — výchova svědomí — systematická teologicko-etická reflexe

CURRAN, Charles (ed.). *Conscience* (= Readings in Moral Theology 14). New York: Paulist Press, 2004.

FUMAGALLI, Aristide. *L'eco dello spirito: Teologia della coscienza morale*. Brescia: Queriniana, 2012.

HOGAN, Linda. *Confronting the Truth: Conscience in the Catholic Tradition*. New York: Paulist Press, 2001.

SCHOCKENHOFF, Eberhard. *Wie gewiss ist das Gewissen?: eine ethische Orientierung*. Freiburg i. Br.: Herder, 2003.

ŠTICA, Petr. Svědomí ve světle Amoris laetitia. In: ŠRAJER, Jindřich (ed.): *Amoris laetitia: zlom, nebo kontinuita?: realita rodin – životní a pastorační situace*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019, s. 86-101.

WEBER, Helmut. *Všeobecná morální teologie*. Praha: Zvon-Vyšehrad, 1998.

2. Základy teologální etiky

Základy teologálního života v Kristu — teologální ctnosti víry, naděje a lásky (biblické základy, tomášovské pojetí, teologicko-etické chápání)

COZZOLI, Mauro. *Etica teologale: fede, carità, speranza*. Nuova edizione rivista e aggiornata. Cinisello Balsamo: San Paolo, 2016.

HARRINGTON, Daniel; KEENAN, James F. *Paul and Virtue Ethics: Building Bridges Between New Testament Studies and Moral Theology*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2010.

SCHOCKENHOFF, Eberhard. *Grundlegung der Ethik: ein theologischer Entwurf*. 2., überarbeitete Auflage. Freiburg i. Br.: Herder, 2014.

TOMÁŠ AKVINSKÝ. *O lásce a milosrdenství v Teologické sumě* (STh II-II, 23-33). Praha: Krystal OP, 2016.

TOMÁŠ AKVINSKÝ. *Otázky o ctnostech II: láska a naděje*. Praha: Krystal OP, 2014.

TOMÁŠ AKVINSKÝ. *O víře*. Praha: Krystal OP, 2019.

3. Bioetické otázky na začátku lidského života

Mravní status embrya — etické otázky prenatální diagnostiky (nastínění tématu, etická orientace v textech magisteria, systematická bioetická reflexe) — etické otázky asistované reprodukce (nastínění tématu, etická orientace v textech magisteria, systematická bioetická reflexe)

HILPERT, Konrad; MIETH, Dietmar (Hg.). *Kriterien biomedizinischer Ethik: theologische Beiträge zum gesellschaftlichen Diskurs* (= Quaestiones disputatae 217). Freiburg i. Br.: Herder, 2006.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Dignitas personae. Instrukce o některých otázkách bioetiky*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

SCHOCKENHOFF, Eberhard. *Ethik des Lebens: Grundlagen und neue Herausforderungen*. 2., aktualisierte Auflage. Freiburg i. Br.: Herder, 2013.

VÁCHA, Marek a kol. *Základy moderní lékařské etiky*. Praha: Portál, 2012.

4. Bioetické otázky na konci lidského života

Křesťanský pohled na umírání a smrt — eutanazie – pojmy, typy, formy — etická orientace v církevních dokumentech — eutanazie – systematická bioetická reflexe

JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*. Praha: Zvon, 1995.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Bona et iura*. Deklarace o eutanazii. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

SCHOCKENHOFF, Eberhard. *Ethik des Lebens: Grundlagen und neue Herausforderungen*. 2., aktualisierte Auflage. Freiburg i. Br.: Herder, 2013.

VÁCHA, Marek a kol. *Základy moderní lékařské etiky*. Praha: Portál, 2012.

VIRT, Günter. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha: Vyšehrad, 2000.

ZIMMERMANN-ACKLIN, Markus. *Euthanasie: eine theologisch-ethische Untersuchung*. 2., erweiterte und überarbeitete Auflage (= Studien zur theologischen Ethik 79). Freiburg i. Br.: Herder, 2002.

5. Vztah k životnímu prostředí, ekologická etika

Biblické základy vztahu člověka k životnímu prostředí — význam encykliky *Laudato si'* v kontextu sociálního učení církve — teologické základy ekologické etiky (antroporelacionalita a koncept integrální ekologie) — sociálně-etická reflexe tématu

PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRAVEDLNOST A MÍR. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.

FRANTIŠEK. *Laudato si'*. Praha: Paulínky, 2015.

Salve 27, č. 4: Ekologická etika. Praha: Krystal OP, 2017.

VOGT, Markus. *Prinzip Nachhaltigkeit: ein Entwurf aus theologisch-ethischer Perspektive*. München: Oekom, 2009.

6. Úsilí o mír, etika míru

Biblické základ — vývoj křesťanského pojetí — současné chápání v teologicko-etické debatě a v sociálním učení církve — systematická reflexe aktuálních otázek z pohledu teologické etiky

CAHILL, Lisa Sowle. *Blessed Are the Peacemakers: Pacifism, Just War, and Peacebuilding*. Minneapolis: Fortress Press, 2019.

HOLUB, Tomáš. *Boj proti terorismu ve světle nauky o takzvané spravedlivé válce: návrh kriteriologie*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2009.

PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRAVEDLNOST A MÍR. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.

Salve 15, č. 3: Spravedlivá válka? Praha: Krystal OP, 2005.

SCHOCKENHOFF, Eberhard. *Kein Ende der Gewalt?: Friedensethik für eine globalisierte Welt*. Freiburg i. Br.: Herder, 2018.

III.B. SPIRITUÁLNÍ TEOLOGIE

1. Spirituální teologie v rámci teologického studia

Historický vývoj oboru a definice předmětu spirituální teologie — metody, prameny a témata spirituální teologie — spirituální teologie v rámci teologické struktury — spirituální teologie a spřízněné humanitní vědy

- ALTRICHTER, Michael. Mezi traktátem a zkušeností. O postavení předmětu spirituální teologie. In: Aa.Vv.: *Studijní texty ze spirituální teologie IV. Duchovní život a kérygma*. Olomouc: Refugium, 2010, s. 61–68.
- AUMANN, Jordan. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. Praha: Karolinum, 2000.
- EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: od pouštních otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002.
- KOHUT, Pavel Vojtěch *Co je spirituální teologie?* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- RAHNER, Karel. Attualità e possibilità dela fede ai nostri giorni. In: *Sagi di spiritualità*. Roma 1966, s. 40–105.
- RUPNIK, Marko Ivan. Spirituální teologie. In Aa.Vv., *Studijní texty ze spirituální teologie I. Axiomy duchovního života*. Olomouc: Refugium, 2003, s. 52–100.
- SHELDRAKE, Philip. *Spiritualita a historie: úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života*. Brno: CDK, 2003.

2. Povolání, vyvolení a zasvěcení

Povolání a vyvolení ve Starém Zákoně a v Novém Zákoně — teologická východiska povolání laika — teologická východiska povolání k zasvěcenému životu — teologická východiska povolání kněze

- ALTRICHTER, Michael. *Umění důvěrnosti: vyprávění o řeholním životě*. Olomouc: Refugium, 2012.
- AMBROS, Pavel. *Laik a jeho poslání: mučednictví – svědectví*. Olomouc: Refugium, 2011.
- DOLISTA, Josef. *O podstatě kněžské služby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.
- DOLORES, Marian. *Entfaltung der Persönlichkeit im Ordensleben: eine Psychologie der religiösen Gemeinschaft*. Luzern – Stuttgart: Räber, 1965.
- JAN PAVEL II. *Christifideles laici*. Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II. *Pastores dabo vobis*. Praha: Zvon, 1993.
- JAN PAVEL II. *Vita consecrata*. Praha: Zvon, 1996.
- KASPER, Walter. *Teologie křesťanského manželství*. Brno: CDK, 1997.
- ROTTER, Hans. *Die Berufung: Elemente christlicher Spiritualität*. Wien – München, 1983.
- VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství I–III*. Praha: Benediktinské arcidiocésní svatého Vojtěcha a svaté Markéty v Břevnově, 2006–2010.

3. Modlitební praxe a paradigmatický rozvoj života modlitby

Teologie a fenomenologie křesťanské modlitby — druhy, formy a způsoby modlitby v církvi — paradigmatický rozvoj života modlitby podle Terezie z Avily — modlitební metoda „modlitby srdce“ neboli „Ježíšovy modlitby“

- ALCOVER, Norbert. *Impulzy k duchovnímu životu: osmidenní exercicie podle Ignáce z Loyoly*. Olomouc: Refugium, 2007.
- AMBROS, Pavel. *O modlitbě: denní modlitba církve na Východě a na Západě*. Olomouc: Refugium, 2000.
- CASPER, Bernhard. *Událost modlitby: základní linie hermeneutiky náboženského dění*. Praha: Vyšehrad, 2000.
- GUARDINI, Romano. *O modlitbě: uvedení do školy křesťanské modlitby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

- KOHUT, Pavel Vojtěch. *Prvouka vnitřní modlitby: jak probírat svůj život s Bohem podle sv. Terezie z Ávily*. Praha: Portál, 2018.
- LAFRANCE, Jean. *Modlitba srdce*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2017.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu: modlitba*. Olomouc: Refugium, 1999.
- TEREZIE Z AVILY. *Hrad v nitru*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003.

4. Východní a západní křesťanská spiritualita a mystika: rozlišení a společná hlediska

Pojmy křesťanská spiritualita a křesťanská mystika — základní typologie křesťanské mystiky — specifika východní a západní křesťanské spirituality a mystiky — mystika světla a „mystika temné noci“ (v interpretaci Tomáše Špidlíka)

- AA. VV. *Tradice Východu a Západu v dialogu, I-V*. Olomouc: Refugium, 2014-2015.
- AMBROS, Pavel. *Svoboda k alternativám: kontinuita a diskontinuita křesťanských tradic*. Olomouc: Refugium, 2009.
- BORRIELLO, Luigi et al. (ed.). *Slovník křesťanských mystiků*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016.
- BORRIELLO, Luigi et al. (ed.). *Slovník křesťanských mystiků*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012.
- DAVYOVÁ, Marie-Madeleine (ed.). *Encyklopedie mystiky I-III*. Praha: Argo, 2000-2002.
- FARUGGIA, Edward G. *Encyklopedický slovník křesťanského Východu*. Olomouc: Refugium, 2010.
- FIORES, Stefano; GOFFI, Tullo (ed.). *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999; heslo „mystika křesťanská“.
- GIBELLINI, Rosino. *Teologické směry 20. století*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.
- SLÁDEK, Karel. *Mystická teologie východoslovanských křesťanů*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: příručka křesťanské dokonalosti*. 5. vydání. Olomouc: Refugium, 2012.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu*. Olomouc: Refugium, 2002.

IV. LITURGIKA, KATECHETIKA A PASTORÁLNÍ TEOLOGIE

IV.A. LITURGIKA

1. Liturgie v pojetí konstituce Sacrosanctum Concilium a Katechismu katolické církve

Liturgie a Kristovo dílo vykoupění — liturgie a tajemství církve — celebranti liturgie — Liturgie a její zakotvení v dějinách spásy a eschatologická perspektiva — symbol a symbolické jednání ve stvoření a v dějinách spásy — liturgie a ostatní činnost církve

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Zvon, Praha 1995.

Katechismus katolické církve, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.

BRADÁČ, Josef – ŠVÉDA, Zdeněk, Výklad konstituce o posvátné liturgii, in POLC J. V., *Posvátná liturgie*, Křesťanská akademie, Řím 1981, s. 341-409.

KUNETKA, František, *Slavnost našeho vykoupění. Nástin liturgické teologie*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997.

PESCH, Otto Hermann, *Druhý vatikánský koncil 1962-1965. Příprava, průběh, odkaz*, Vyšehrad, Praha 1996, s. 107-132.

POKORNÝ, Ladislav a kol., *Obnovená liturgie*, Česká katolická charita, Praha 1976.

Salve. Revue pro teologii a duchovní život 1-2 (2018). Číslo věnované liturgii a liturgice.

TAFT, Robert Fitzgerald, Co vlastně liturgie působí? Příspěvek k soteriologii liturgického slavení: několik textů, *Život z liturgie. Tradice Východu i Západu*, Refugium Velehrad - Roma, Olomouc 2008, s. 260-282.

2. Liturgika jako teologická disciplína

Liturgika jako teologické tázání se — koncepce oboru a její historické proměny — prameny a metody oboru — vztah liturgiky k ostatním teologickým oborům

ADAM, Adolf, Věda o liturgii (liturgika), in: Adam A., *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Vyšehrad, Praha 2001, 74-82.

ALCESTE, Catella, Theology of the Liturgy, in: *Handbook for liturgical studies 2*, ed. A. J. Chupungco, The Pontifical Liturgical Institute, A Pueblo Book Liturgical Press, Collegeville 1998.

BERGER, Rupert, Liturgika (věda o liturgii) a Liturgika pastorální, in: Berger R., *Liturgický slovník*, Vyšehrad, Praha 2008, s. 258-259.

KUNZLER, Michael, La scienza liturgica e la sua storia, in Kunzler M., *La liturgia della chiesa* (Amateca 10), Jaca Book, Milano 2003, s. 147-160.

Salve. Revue pro teologii a duchovní život 1-2 (2018). Číslo věnované liturgii a liturgice.

TAFT, Robert Fitzgerald, Liturgie jako teologie, *Život z liturgie. Tradice Východu i Západu*, Refugium Velehrad - Roma, Olomouc 2008, 254-259.

3. Kristovo velikonoční tajemství v obřadech liturgie svátostí a liturgie hodin

Liturgie jakožto dílo Nejsvětější Trojice — pojem Mysterium Paschale a jeho dějiny — Mysterium Paschale ve svátostech iniciace, svátostech uzdravení a svátostech společenství a služby — Mysterium Paschale a povaha křesťanské modlitby

ADAM, Adolf, *Liturgický rok. Historický vývoj a současná praxe*, Vyšehrad, Praha 1998.

BRADÁČ, Josef, *Posvěcení času*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 1992.

CORBON, Jean, *Liturgie pramene*, Krystal OP, Praha 2015.

KUNETKA, František, *Úvod do liturgie svátostí*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.

TAFT, Robert Fitzgerald, Božské officium: mnišský chór, kniha modliteb nebo liturgie Božího lidu? Hodnocení nové liturgie hodin v jejích historických souvislostech, *Život z liturgie. Tradice Východu i Západu*, Refugium Velehrad - Roma, Olomouc 2008, s. 283-305.

TAFT, Robert Fitzgerald, Poděkování za světlo. Příspěvek k teologii nešpor, *Život z liturgie. Tradice Východu i Západu*, Refugium Velehrad - Roma, Olomouc 2008, s. 171-199.

TAFT, Robert Fitzgerald, Úvaha nad teologií křesťanského slavení, *Život z liturgie. Tradice Východu i Západu*, Refugium Velehrad - Roma, Olomouc 2008, s. 11-27.

Mezinárodní katolická revue Communio 1 (2010). Číslo věnované Velikonočnímu tajemství.

4. Teologie liturgického shromáždění a prostoru a různé obrazy církve

Tajemství liturgie a tajemství církve — typy liturgického shromáždění a prostoru — Církev – společenství Kristových učedníků — Církev – tělo Kristovo — Církev – snoubenka Kristova — Církev – putující Boží lid — Církev a nebeský Jeruzalém

ADAM, Adolf, Liturgický prostor (kostel), in Adam A., *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Vyšehrad, Praha 2001, 400-429.

CALABUIG, Ignazio – VALENZIANO Crispino – MILITELLO Cettina, Liturgical Space, in: *Handbook for liturgical studies* 5, ed. A. J. Chupungco, The Pontifical Liturgical Institute, A Pueblo Book Liturgical Press, Collegeville 2000.

ČERNOUŠEK, Tomáš, *Liturgický prostor*, Metropolitní kapitula sv. Václava - Matice cyrilometodějská, Olomouc 1995.

ELIADE, Mircea, *Posvátné a profánní*, Česká křesťanská akademie, Praha 1994.

KOPEČEK, Pavel, *Liturgie a architektura. Moderní sakrální architektura v Čechách a na Moravě*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2013.

KUNETKA, František, Architektura a teologie, in: Hanuš J., *Teologický sborník*, CDK, Brno 2002, s. 89-92.

KUNETKA, František, Chrám jako domus ecclesiae, *Studia theologica* 2 (2003) 68-74.

Liturgický prostor v současné architektuře. Texty pro potřebu semináře pořádaného 23. května 2009 Institutem ekumenických studií a Evangelickou teologickou fakultou UK, ed. J. Klípa, Sít', Praha 2009.

RATZINGER, Joseph, Čas a prostor v liturgii, in Ratzinger J., *Duch liturgie*, Barrister&Principal, Brno 2006, 47-98.

Salve. Revue pro teologii a duchovní život 4 (2004). Číslo věnované sakrální architektuře.

5. Hlavní historické etapy a předěly v dějinách liturgie křesťanského Západu

Církev ze židů a církev z pohanů — domus ecclesia – domus ecclesiae — liturgie v křesťanské antice — misie za Alpy a liturgie raného evropského středověku — liturgie vrcholného středověku — tridentská reforma a novověk — liturgie v době osvícenství — liturgické hnutí a liturgické reformy 20. století

ADAM, Adolf, Dějiny liturgie, in Adam A., *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Vyšehrad, Praha 2001, s. 27-73.

Handbuch der Liturgiewissenschaft 1. *Allgemeine Einleitung die Grundelemente der Liturgie die Theologie der liturgischen Feier*, ed. A.-G. Martimort, St. Benno-Verlag, Leipzig 1961.

JUNGMANN, Josef Andreas, *Missarum sollemnia. Eine genetische Erklärung der römischen Messe*, Herder, Freiburg ⁵1962. (angl. *The Mass of the Roman Rite. Its Origins and Development* 1-2, 1986).

KOPEČEK, Pavel, *Liturgické hnutí v českých zemích a pokoncilní reformy*, CDK, Brno 2016.

KUNETKA, František, *Eucharistie v křesťanské antice*, Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc 2004.

KUNETKA, František, *Židovské kořeny křesťanské anafory*, Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc 1994.

POLC, Jaroslav Václav, Dějiny liturgické konstituce, in Polc J. V., *Posvátná liturgie*, Křesťanská akademie, Řím 1981, s. 13-339.

TAFT, Robert Fitzgerald, Návraty k historicismu, *Život z liturgie. Tradice Východu i Západu*, Refugium Velehrad - Roma, Olomouc 2008, s. 28-48.

IV. B. KATECHETIKA

1. Identita a úkoly katecheze od 2. vatikánského koncilu po dnešní dobu

Identita katecheze v jednotlivých dokumentech církve po Druhém vatikánském koncilu — specifická úloha katecheze oproti výuce náboženství, duchovnímu doprovázení aj.

JAN PAVEL II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae (CT)*.

FRANTIŠEK, Exhortace *Evangelii gaudium (EG)*.

KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Všeobecné direktorium pro katechizaci*. (VDK). ČBK, Praha 1998.

CURRÒ, Salvatore. *Perché la Parola riprenda suono*. Elledici, Torino 2014.

RUTA, Giuseppe. *Catechetica come scienza. Introduzione allo studio e rilievi epistemologici*. ITST – Elledici, Messina – Torino, 2010.

2. Kérygma a katecheze

Pojmy kérygma a prvotní hlásání — proměny těchto pojmů v dějinách — role kérygmatu a prvotního hlásání v celku katecheze

FRANTIŠEK, Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium (EG)*.

ALCAMO, G. (ed.) *La catechesi educa alla gioia evangelica*. Paoline, Milano 2014.

TORCIVIA, Carmelo. *Teologia della catechesi. L'eco del kerygma*, Elledici, Torino 2016.

3. Přístupy k Božímu slovu v katechezi

Typy katecheze vzhledem k Božímu slovu v Bibli — katecheze Bible — katecheze s textem Bible — exegeze a eisegeze — katecheze a *lectio divina*

PAPEŽSKÁ BIBILICKÁ KOMISE, *Výklad Bible v církvi*.

BENEDIKT XVI. Apoštolská exhortace *Verbum Domini*.

DRÍMAL, L. Přístupy k Božímu slovu v Bibli v oblasti katecheze. In: *Fórum pastorálních teologů X*. Refugium Velehrad-Roma, Olomouc 2008, s. 105–118.

4. Typy a obsah katecheze během procesu křesťanské iniciace

Obsah, účel a cíl iniciační katecheze v období katechumenátu — obsah, účel a cíl mystagogické katecheze

KAUPP, Angela, et. al, *Handbuch der Katechese*, Herder, Freiburg im Breisgau 2011, s. 375–389.

FONTANA, Andrea. *Il catechumenato per adulti*. Elledici, Torino 2011.

Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náb. pedagogiku, ročník 2010.

Křesťanská iniciace. Katechetická sekce České biskupské konference ve spolupráci s nakl. Halama, Praha 2012.

Křesťanská iniciace. Sborník III. vědecké katechetické konference, pořádané ve dnech 15.–17. září 2008 CMTF UP v Olomouci a Katechetickou sekcí ČBK. Tomáš Halama, Praha 2009.

5. Katecheze s dospělými

Identita katecheze s dospělými na rozdíl od náboženského vzdělávání či duchovního doprovázení — hlavní prvky obsahu — hlavní metodické zásady katechetické práce s dospělými různých věkových skupin a jejich zdůvodnění

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Metodika pro katechezi a pastorači dospělých*. Praha, 2019.

BINZ, A. - SALZMANN, S. *Formazione cristiana degli adulti*. Elledici, Torino, 2001.

UFFICIO CATECHISTICO NAZIONALE. *Dodici ceste piene...Mc 6,43. Catechesi e formazione cristiana degli adulti*. Elledici, Torino 2013.

IV.C. PASTORÁLNÍ TEOLOGIE

1. Východisko pastorače na základě Bible

Hospodin jako pastýř svého lidu ve Starém zákoně (uvést dotyčné úryvky a doplnit stručným výkladem) — pastorační styl Ježíše z Nazareta (rozlišit: vůči učedníkům, vůči zástupům, vůči náboženským vůdcům Izraele, vůči ne-Židům...) — výklad daných úryvků a vystižení aktuálnosti vzhledem k současnosti — pastorační praxe prvotní církve (dtto)

Bible. Písmo svaté starého a nového zákona. Český ekumenický překlad.

BENEDIKT XVI. Apoštolská exhortace *Verbum Domini*.

DI NATALE, Francesco, *Guidasti come un gregge il tuo popolo (sal 77,21)*. Elementi di teologia pastorale in prospettiva storica. Elledici – ITST, Messina - Torino, 2010.

2. Vývoj chápání pastorače od 2. vat. koncilu po dnešní dobu

Koncilní konstituce *Lumen gentium* a *Gaudium et spes* a jejich dobové i trvale platné impulsy pro pastorači — základní milníky v pojetí pastorače v pokoncilním období a nejdůležitější osobnosti — aktuální pastorální otázky a přehled nabízených řešení v různých oblastech světové církve

DRUHÝ Vatikánský koncil, Konstituce *Lumen Gentium*.

DRUHÝ Vatikánský koncil, Konstituce *Gaudium et Spes*.

HASLINGER, Herbert, *Pastoraltheologie*. Paderborn: F. Schöningh, 2015.

VILLATA, Giuseppe. *L'agire della Chiesa. Indicazioni di teologia pastorale*. Bologna: EDB, 2014.

3. Výzvy pro pastorači v magisteriu papeže Františka

Pastorační výzvy v jednotlivých dokumentech — celek papežova pastorálního magisteria — kontinuita a diskontinuita v pojetí pastorače papeže Františka a jeho předchůdců — možnosti a limity aplikace papežova pastorálního magisteria v českém prostředí

FRANTIŠEK, Exhortace *Evangelii gaudium*,

FRANTIŠEK, Exhortace *Amoris Laetitia*,

FRANTIŠEK, Encyklika *Laudato Si'*

FRANTIŠEK, Exhortace *Christus vivit*

BALS, Christoph, ed., *Laudato Si': Wissenschaftler antworten auf die Enzyklika von Papst Franziskus*, Gießen: Psychosozial-Verlag, 2017

ŠRAJER, Jindřich (ed.). *Amoris Laetitia. Zlom, nebo kontinuita?* Praha: Karmelitánské nakl. 2019

4. Pastorce v územně vymezených farnostech a kategoriální pastore

Pojem územní a osobní farnosti a kategoriální pastore — zodpovědnost za pastore v místní církvi — obsah farní pastore — obsah kategoriální pastore — pastore a duchovní doprovázení — vydařené příklady kategoriální pastore z praxe

NEŠPOR, P. – OPATRNÝ, A., *Farnost - místo pro každého*, Biskupství brněnské, Brno 2005.

OPATRNÝ, Aleš, *Pastorální teologie pro laiky*. Pavel Mervart, Červený Kostelec 2016.

OPATRNÝ, Aleš, *Pastore zvláštních skupin*. Pavel Mervart, Červený Kostelec 2014.

5. Spolupráce kléru a laiků v pastore

Eklesiální charakter pastore — subjekt a objekt v pastore — úkoly vyhrazené biskupům, kněžím a jáhnům — úkoly svěřované laikům — limity, rizika a spolupráce — pastore pastorujících

DRUHÝ Vatikánský koncil, Dekret *Apostolicam actuositatem*.

JAN PAVEL II., Exhortace *Christifideles laici*.

KOLEKTIV AUTORŮ, *Instrukce k některým otázkám ohledně možností laiků podílet se na službách vykonávaných kněžím*, ČBK, Praha 2001.

AMBROS, Pavel, *Laik a jeho poslání*. Refugium Velehrad-Roma, Olomouc 2011.

WHIPP, M, *Pastoral Theology*. 2. vyd., SCM Press, London 2015.

V. KANONICKÉ A KONFESNÍ PRÁVO

V.A. TEORIE PRÁVA

1. Právo a spravedlnost (jusnaturalistické a juspozitivistické pojetí spravedlnosti, renesance jusnaturalismu ve 20. století, Radbruchova formule)

HOLLÄNDER, Pavel, *Filosofie práva*, Plzeň 2012.

FULLER, Lon Luvois, *Morálka práva*, Praha 2009.

DWORKIN, Ronald, *Když se práva berou vážně*, Praha 2001.

2. *Lacuna iuris* a právní principy, 88 regulí iuris Bonifáce VIII.

HRDINA, Ignác Antonín, SZABO, Miloš, *Teorie kanonického práva*, Praha 2018.

DWORKIN, Ronald, *A Matter of Principle*, Cambridge-Harvard 1986.

KUBŮ, Lubomír, OSINA, Petr, GRYGAR, Jiří, *Teorie práva I*, Olomouc 2005.

3. Moc v církvi (pojem, původ, klasifikace, princip koncentrace moci)

HRDINA, Ignác Antonín, SZABO, Miloš, *Teorie kanonického práva*, Praha 2018.

ARRIETA, Juan Ignacio, *Governance Structures within the Catholic Church*, Montreal 2000.

NIENTIEDT, Klaus, *Wieviel Macht hat die Kirche?* In: *Herder Korrespondenz* 46 (1992).

V.B. KANONICKÉ PRÁVO

1. Corpus iuris canonici (vznik, struktura, právní povaha, význam v právních dějinách, komparace s Justiniánovou kodifikací Corpus iuris civilis)

ERDŐ, Peter, *Die Quellen des Kirchenrechtes*, Frankfurt a/M., 2002.

HRDINA, Ignác Antonín, *Quinque volumina*. In: *Bibliotheca Strahoviensis*, roč. 2001, č. 4–5.

VLADÁR, Vojtech, *Dejiny cirkevného práva*, Trnava 2017.

2. Specifické rysy kanonického práva (komparace s normativním systémem práva sekulárního)

GHIRLANDA, Gianfranco, *Introduzione al diritto ecclesiale*, Casale Monferrato 1993 (polsky: *Wprowadzenie do prawa kościelnego*, Krakov 1996).

HRDINA, Antonín, *Kanonické právo. Dějiny pramenů, teorie, platné právo*, Plzeň 2011.

HRDINA, Ignác Antonín, *Styčné body církevního a světského práva*, *Právník, teoretický časopis pro otázky státu a práva*, roč. 148 (2009), č. 9.

3. Pojem ekvity v právních dějinách (římské právo, Equity versus Common Law v Anglii, kanonické právo); *aequitas canonica* jako profilující princip v kanonickém právu

HRDINA, Ignác Antonín, *Bonum et aequum – pohled do právních dějin. K životnímu jubileu Prof. JUDr. ThDr. Miroslava Zedníčka*, *Revue církevního práva – Church Law Review*, roč. 34 (2006), č. 2.

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal, *Římské právo*, Praha 1995.

KNAPP, Viktor, *Teorie práva*, Praha 1995.

4. Katolická církev a římské právo (*Ecclesia vivit lege Romana*)

DĘBIŃSKI, Antoni, *Kościół i prawo rzymskie*, Lublin 2007; nebo:

GAUTHIER, Albert, *Roman Law and Its Contribution to the development of Canon Law*, Ottawa 1996.

HRDINA, Ignác Antonín, *Ecclesia vivit lege Romana*. In: Mach Peter et al. (eds), *Constans et perpetua voluntas. Pocta Petrovi Blahovi k 75. narozeninám*, Trnava 2014.

HRDINA, Ignác Antonín, *Římské právo a kanonické právo*, *Studia theologica* (v tisku).

V.C. KONFESNÍ PRÁVO

1. Majetkové vztahy mezi státem a církví v Československu a v České republice v období komunistického totalitního režimu a následně v podmínkách demokratického právního státu

HRDINA, Ignác Antonín, *Vztahy státu a církve v České republice v letech 1990–1999*, Praha 2007.

KŘÍŽ, Jakub, VALEŠ, Václav, *Zákon o majetkovém s církve a náboženskými společnostmi; komentář*, Praha 2013.

VALEŠ, Václav, *Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989*, Brno 2009.

KACZMAREK, Hieronim, *Stát a církev. Český případ*, Brno 2017.

TRETERA, Jirí Rajmund, *Stát a církve v České republice*, Kostelní Vydří 2002.

2. Katolická církev a jí zřizované církevní instituce jako právnické osoby v právním řádu České republiky; zvláštní práva církví a náboženských společností; autonomie církví a služební poměr duchovních

HRDINA, Ignác Antonín, *Náboženská svoboda v právu České republiky*, Praha 2004.

KŘÍŽ, Jakub, *Zákon o církvích a náboženských společnostech; komentář*, Praha 2011.

PŘIBYL, Stanislav, *Konfesionálněprávní studie*, Brno 2007.

HORÁK, Záboj, *Církve a české školství*, Praha 2011.

KŘÍŽ, Jakub, *Autonomie církví*, Praha 2017.

3. Individuální svoboda náboženského vyznání, zejména v právním řádu České republiky

HRDINA, Ignác Antonín, *Náboženská svoboda v právu České republiky*, Praha 2004.

TRETERA, Jirí Rajmund, HORÁK, Záboj, *Konfesionální právo*, Praha 2015.

KŘÍŽ, Jakub, *Zákon o církvích a náboženských společnostech; komentář*, Praha 2011.

MADLEŇÁKOVÁ, Lucia, *Výhrada svědomí jako součást svobody myšlení a náboženského vyznání*, Praha 2010.

VI. PATRISTIKA A DĚJINY DOGMATU

1. Problematika vývoje dogmatu, recepce církevních koncilů a autorit

J. H. Newman, jeho teorie vývoje dogmatu a *Essay on the Development of Christian Doctrine* — Recepce nicejského koncilu ve 4. a 5. století: Nestorios, Cyril, Efesos, *Tomus ad Flavianum*, Chalkedon — Problematika recepce církevních koncilů.

Mezinárodní katolická revue Communio 2-3/2011.

SMITH, Mark. *The Idea of Nicaea in the Early Church Councils, AD 431-451*. Oxford: UP, 2018.

VOPŘADA, David. Autorita koncilů starověké církve. *Salve. Revue pro teologii a duchovní život* 23, č. 4 (2013), s. 19–35.

2. Novozákonní apokryfy a jejich význam v životě rané církve

Literární žánr novozákonních apokryfů — Teologická role apokryfů v životě rané církve: židokřesťanství, gnostické a heretické skupiny — Apokryfní evangelia — Apokryfní listy — Apokryfní skutky — Apokryfní apokalypsy.

Novozákonní apokryfy. J. A. Dus; P. Pokorný (ed.). 3 sv. Praha: Vyšehrad, 2001–2007.

3. Martyrologická literatura prvních staletí

Teologie mučednictví v rané církvi — *Acta, passiones*, legendy jako literární žánr — *Umučení Polykarpa* — *Akta Iústina a jeho druhů* — *Acta mučedníků ze Scilli* — *Umučení svatých Perpetuy a Felicity* — *Akta Cypriánova a Život Cypriánův* — Problematika historicity martyrologických textů — Problematika dobrovolného mučednictví a mučednictví heretiků.

Příběhy raně křesťanských mučedníků: výbor z nejstarší latinské a řecké martyrologické literatury. P. Kitzler (ed.). Praha: Vyšehrad, 2009.

Příběhy raně křesťanských mučedníků II: výbor z latinské a řecké martyrologické literatury 4. a 5. století. P. Kitzler (ed.). Praha: Vyšehrad, 2011.

REBILLARD, Éric (ed.). *Greek and Latin Narratives about the Ancient Martyrs*. Oxford: UP, 2017.

4. Arius, Nicejský koncil a první fáze ariánského sporu

Počátky sporu a Arioova nauka — Reakce eusebiánů na spor Aria a Alexandra — Nicejský koncil — Od Nicejského koncilu po Arioovu a Konstantinovu smrt — Atanáš a jeho exily — Markellos z Ankýry, jeho teologie a spory — Eusebios z Césareje a jeho role v ariánském sporu — „Dedikační“ synoda v Antiochii 341, Řím 341, Serdica 343.

DUDZIK, Pavel. *Počátky ariánského sporu. Řecké teologické prameny k ariánské kontroverzi před koncilem v Nikaii (325)*. Praha: Oikúmené, 2019.

PARVIS, Sara. *Marcellus of Ancyra and the Lost Years of the Arian Controversy 325–341*. Oxford: UP, 2006.

SIMONETTI, Manlio. *Crisi ariana nel IV secolo*. Roma: Institutum Patristicum Augustinianum, 1975.

WILLIAMS, Rowan. *Arius: Heresy and Tradition*. Grand Rapids, Mich.; Cambridge, UK: Eerdmans, 1987, 2001.

5. Donatistické schisma a zápas o ideu církve

Začátky sporu a zpochybnění legitimacy Caeciliana z Kartága — Charakteristiky donatistické eklesiologie — Průběh sporu ve 4. století — Tyconiova *Liber regularum* a církev jako *corpus*

bipertitum — Augustinova eklesiologie *corpus permixtum* a nauka o *Christus totus* —
Konference v Kartágu 411 a její důsledky.

ANDOKOVÁ, Marcela. Obraz církvi v Tyconiovom diele *Liber regularum* na pozadí interpretácie Pies 1,5. In: Lichner, M. (ed.). *Patristická a stredoveká recepcia Šalamúna: Kazateľ-Príslovia-Pieseň piesní*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017, s. 41–68.

BROWN, Peter. *Augustine of Hippo: a Biography*. 2. vyd. Berkeley; Los Angeles: University of Berkeley Press, 2000, s. 319–339.

FREND, W. H. C. *The Donatist Church: A Movement of Protest in Roman North Africa*. Oxford: UP, 1952.

Příběhy raně křesťanských mučedníků II: výbor z latinské a řecké martyrologické literatury 4. a 5. století. P. Kitzler (ed.). Praha: Vyšehrad, 2011.

VOPŘADA, David. Augustinova cesta k Boží moudrosti – Kristus a církev. *MKR Communio* 16, 3 [68] (2013), s. 21–34.

6. Starověké mnišství

Pouštní otcové — Počátky mnišství v Sýrii, Palestině a Kappadokii — Východní mnišská pravidla — Počátky mnišství v Evropě — Augustinovo pojetí mnišství — Formy mnišského života v Itálii a problematika *Řehole Benediktovy*

BENEDIKT z NURSIE. *Regula Benedicti = Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998.

FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2005.

VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství*. 3 sv. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006, 2010.

7. Patristická exegeze

Formace novozákonního kánonu — Židovský a raněkřesťanský přístup k biblické exegezi — Protižidovská a protipohanská polemika 2. a 3. století (Justin, Irenej, Tertulián, Melitón, Hippolytos) — Alexandrijská exegeze a její principy (Klement, Órigenés) a její pozdější rozvinutí (Atanáš, Didymos, Cyril) — Antiochijská exegeze a její principy (zvl. Theodóros z Mopsuestie, Jan Zlatoústý, Severianos z Gabaly, Theodóretos z Kyrru) — Západní exegeze (Cyprián, Hilarius, Ambrož, Jeroným, Augustin, Rehoř Veliký).

AURELIUS AUGUSTINUS. *Křesťanská vzdělanost*. Praha: Vyšehrad, 2005.

DE MARGERIE, Bertrand. *Introduction à l'histoire de l'exégèse*. Paris: Cerf, 2009 (a další jazykové mutace).

FIALOVÁ, Radka. *Justin Mučedník a jeho bible*. Praha: Vyšehrad, 2019.

HENNE, Philippe. Jak vypadala Bible otců? *MKR Communio* 23, 2 (2019), s. 149–157.

KANNENGIESER, Charles. *Handbook of Patristic Exegesis: The Bible in Ancient Christianity*. Leiden: Brill, 2006.

KARFÍKOVÁ, Lenka. *Fusca sum et decora: Svatost církve a svatost duše podle Órigenových výkladů Velepísně*. *Studia theologica* 12 (2010), s. 1–18.

———. Patristická exegeze: Órigenés a Augustin. In: *Hermeneutika jako teorie porozumění: od základních otázek jazyka k výkladu bible*. P. Pokorný (ed.). Praha: Vyšehrad, 2006, s. 244–267.

MELITÓN ze SARD. *O Pasše*. M. Recinová (ed.). Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010.

SIMONETTI, Manlio. *Lettera e/o allegoria*. Roma: Institutum Patristicum Augustinianum, 1985.

SÖDING, Thomas. Poklad v hliněných nádobách. Kánon jako listina či průkaz víry. *MKR Communio* 23, 2 (2019), s. 158–178.

VOPŘADA, David. *Svatý Ambrož a tajemství Krista*. Praha: Krystal OP, 2015.

———. Augustinův výklad proklínacích žalmů v ‚Enarrationes in Psalmos‘. *Studia theologica* 16, 2 (2014), s. 130–144.

8. Křesťanská iniciace v prvních staletích

Novozákonní počátky a pramenné informace z období 1.–2. století — Forma katechumenátu a křtu ve 3. století — Jeruzalémské katecheze — Milánské katecheze — Antiochijská podoba katechezí (Jan Zlatoústý, Theodor z Mopsuestie) — Augustinovy katecheze — Quodvultdeus.

AUGUSTIN. *Promluvy o modlitbě Páně* (s. 56–59A). D. Vopřada (ed.). Praha: Krystal OP, 2019.

BRADSHAW, Paul. *The Search of the Origins of Christian Worship: Sources and Methods for the Study of Early Liturgy*. Oxford; New York: Oxford UP, 2007.

CYRIL JERUZALÉMSKÝ. *Mystagógické katecheze*. Velehrad: Refugium, 1997.

FERGUSON, Everett. *Baptism in the Early Church: History, Theology, and Liturgy in the First Five Centuries*, Grand Rapids, Mich.; Cambridge, UK: Eerdmans, 2009.

[HIPPOLYT]. *Apoštolská tradice*. Olomouc; Velehrad: Refugium; Centrum Aletti, 2000:

VOPŘADA, David. *Mystagogie* Výkladu 118. žalmu sv. Ambrože. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015, s. 55–118.

———. Quodvultdeovy předkřestní katecheze a formování křesťanské identity. *Studia theologica* 19, 2 (2017), s. 181–200.

9. Augustinova nauka o milosti a pelagiánský spor

Pelagius, jeho život a spisy — Fáze sporu (411, 418, po 418) — Pelagius, Caelestius a Julián z Aeclana: jejich nauka — Augustinova reakce na pelagiánskou nauku — Augustinovo učení o milosti, dědičném hříchu a křtu.

BROWN, Peter. *Augustine of Hippo: a Biography*. 2. vyd. Berkeley; Los Angeles: University of Berkeley Press, 2000, s. 340–410.

HUŠEK, Vít. Milost stvoření, zjevení a odpuštění podle Pelagia. In KARFÍKOVÁ, L.; DUS, J. A. (ed.). *Milost v patristice*. Jihlava: Mlýn, 2011, s. 137–174.

KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: Oikúmené, 2006.

REES, Brinley. *Pelagius: A Reluctant Heretic*. Woodbrige: The Boydell Press, 1988.

10. Vývoj církevní organizace a církevních služeb

Modely církevní organizace v 1.–3. století — Terminologie služeb (*episkopos*, *presbyter*, *diakonos*) a jejich náplň v 1.–5. století — Klérus: význam a vývoj pojmu — Ostatní služby v církvi, problém „jáhenek“, *virgines subintroductae* — Starověké patriarcháty — Úloha římské církve a jejího biskupa.

CATTANEO, Enrico. *Ministeri nella Chiesa antica*. Milano: Paoline, 1997.

MARKSCHIES, Christoph. *Mezi dvěma světy*. Praha: Vyšehrad, 2005, s. 158–200.

SCHATZ, Klaus. *Dějiny papežského primátu*. Brno: CDK, 2002, s. 1–84.

VOPŘADA, David. *Kněžství v prvních staletích církve*. 2 sv. Praha: Krystal OP, 2018.